

**I Międzynarodowa Konferencja Naukowo-Branżowa
GEOTURYSTYKA I TURYSTYKA UZDROWISKOWA W REGIONIE
GEOLOGIA – ZDROWIE - EKOLOGIA
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa
w Nowym Targu
Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica
w Krakowie
17-18 kwiecień 2015 r.**

**Geotourystyczne walory Gorczańskiego Parku Narodowego
i jego otoczenia (Karpaty Zewnętrzne, Polska)**

**DR HAB. INŻ. PROF. UJ MAREK CIESZKOWSKI¹,
DR RAFAŁ CHODYŃ², DR INŻ. JAN LOCH²,
MGR MATEUSZ SZCZĘCH¹**

¹*Uniwersytet Jagielloński, Instytut Nauk Geologicznych, ul. Oleandry 2a,
30-063 Kraków, e-mail: marek.cieszkowski@uj.edu.pl & mateusz.szczech@uj.edu.pl*

²*Gorczyński Park Narodowy, Poręba Wielka 590, 34-735 Niedźwiedź,
e-mail: rafal.chodyn@uj.edu.pl; jan.loch@gorce.pn.pl;*

Gorce są pasmem górskim należącym do Beskidów Zachodnich. Pod względem geologicznym znajdują się one w zachodnich Karpatkach zewnętrznych (fliszowych), na obszarze występowania krynickiej i bystrzyckiej podjednostki płaszczowiny magurskiej. Z utworów podjednostki krynickiej zbudowana jest południowa część Gorców z ich najwyższym szczytem Turbaczem (1310 m n.p.m.). W litostratygraficznym inwentarzu wyróżniono tu formację szczawnicką (mastrycht – paleocen), formację z Zarzecza (wczesny eocen), formację magurską (środkowy eocen – oligocen) i formacją malcowską (oligocen - ?wczesny miocen). Od południa podjednostka krynicka kontaktuje tektonicznie z pienińskim pasem skałkowym. Ku północy nasunięta jest ona na podjednostkę bystrzycką, z której zbudowana jest północna część Gorców. W podjednostce bystrzyckiej występują tu najstarsze znane z powierzchniowych wystąpień utwory formacji z Jasienia (alb-cenoman). Utwory kredy i paleocenu reprezentowane są przez pstry łupki formacji z Malinowej, formację z Białego z kalciturbidytami (odpowiednik fliszu helmitoidowego z Alp wschodnich), formację piaskowców ze Szczawiny, oraz formację ropianiecką. Utwory eocenu reprezentuje tu formacja

pstrych łupków z Łabowej, formacja beloweska, formacja bystrzycka z marglami łącznymi oraz formacja magurska. U północnych stóp Gorców, w oknach tektonicznych Mszany Dolnej i Szczawy, spod nasunięcia magurskiego wynurzą się na powierzchnię utwory jednostek strefy przedmagurskiej, reprezentowane w głównej mierze przez oligoceńskie utwory serii menilitowo-krośnieńskiej.

Gorczański Park Narodowy jest położony w centralnej części Gorców. Wraz ze swym bezpośrednim otoczeniem stanowi on unikalny pod względem geologicznym i krajobrazowym obszar w Karpatach fliszowych, posiadający istotne znaczenie naukowe, dydaktyczne oraz znaczące walory geoturystyczne (Cieszkowski 2005, 2006). Gorce były przedmiotem zainteresowań geologów już od XIX w., ale szczególnie intensywnie od lat 60-tych XX w. zaczęły się tu rozwijać badania lito- i biostratygraficzne, geologiczno-kartograficzne, tektoniczne, sejsmiczne, a także rozpoznawcze z zastosowaniem głębokich od kilkuset do 5000 m wierceń parametrycznych i poszukiwawczych. Zarówno utwory płaszczowiny magurskiej jak i strefy przedmagurskiej są na terenie Gorców bardzo dobrze odsłonięte, toteż wyznaczono tu profile stratotypowe kilku formacji i ogniw. W północnej części Gorców występują niewielkie mineralizacje miedziowe i manganowe, oraz diamenty marmaroskie. Nadto znane są wody mineralne, szczawy w Szczawie i solanki w Rabce, a także wody termalne w Porębie Wielkiej. W głębokich wierceniach wykryto objawy węglowodorów, głównie gazu ziemnego. Jego naturalne ekshalacje znane są z Rabki. U południowo-wschodniego podnóża Gorców występują mioceńskie intruzje skał magmowych – andezytów. W Gorcach licznie występują skałki zbudowane z gruboławicowych piaskowców w formie baszt iglic i ścian skalnych, często z unikalną roślinnością naskalną. Najbardziej spektakularna skałka to Kudłoński Baca. Skałkom towarzyszą miejscami jaskinie szczelinowe (ponad 40) zamieszkiwane niekiedy przez nietoperze, a okazjonalnie rysie, borsuki czy lisy. Na potokach uformowały się progi skalne, wodospady i kotły eworsyjne. Na zboczach gorczańskich grzbietów powstały liczne, niekiedy rozległe osuwiska. W wielu miejscach obserwuje się skalne rumosze i blokowiska. Najciekawsze z nich to gołoborze w Ochotnicy Górnej. Walory geoturystyczne ubogaca dodatkowo drewniana architektura starych domostw góralskich, kościołów, szałasów, góralski folklor i relikty kultury pasterskiej.

Opracowanie sfinansowane częściowo z funduszy UJ K/ZDS/001463i DS /MND/BiNoZ/ING/12/2014.

Literatura:

Cieszkowski M., 2005. Geotouristic attractions of the Gorce Mts., Outer Carpathians. Poland. In: "Geotourism – new dimensions in XXI Century tourism and chances for future development - 2nd International Conference GEOTUR 2005, 22-24 September 2005, Kraków, Poland: 19-20.

Cieszkowski M., 2006. Geologiczne walory naukowe Gorczańskiego Parku Narodowego i jego otoczenia. *Ochrona Beskidów Zachodnich, GPN Poręba Wielka*, 1: 45-57.